

2011-11-29

Slutrapport "Bondens Ekoråd – ett mentorskapsprogram" (Dnr 19-1225/11)

Sammanfattning

- Under året anpassades konceptet för Bondens Ekoråd en del baserat på utvärderingarna hösten 2010. Bl a avsågs byta ut gruppträffarna mot en fortbildning för mentorerna. Omläggarna skulle istället erbjudas mer telefontid med mentorn.
- Under projektperioden 17 mars till 30 november har projektet reducerats kraftigt på grund av brist på medfinansiering.
- De par som matchades 2010 avslutade sin period under 2011.
- Tre träffar planerades tillsammans med lokala avdelningar i Ekologiska Lantbrukarna och LRF för att öka intresset hos omläggare regionalt. Samtliga träffar fick ställas in p g a för lågt deltagande.
- Målet om att utöka konceptet i södra och norra Sverige misslyckades då turbulensen i mejeribranchen från 2010 fortsatte även 2011 och Bondens Ekoråd inte prioriterades.
- Ett nyhetsbrev har producerats och spritts till hela Bondens Ekoråds nätverk.
- Projektet har tidigare varit ett samarbete mellan Ekologiska Lantbrukarna, LRF och Arla, men 2010 och 2011 höll detta samarbete en låg nivå.
- På grund av osäker ekonomi fick aktiviteten i Bondens Ekoråd hållas på en minimal nivå. Den planerade utvecklingen av en telefonjour och en anpassning till lantbrukarnas företagsutveckling genomfördes ej.
- Information om Bondens Ekoråd och alla mentorerna finns på www.bondensekorad.se

Bakgrund

För att nå det nationella målet för ekologisk produktion och konsumtion och för att tillgodose efterfrågan på ekologiska livsmedel har en kraftig ökning av certifierad ekologisk produktionen behövts. Omläggningen och anslutningen till kontrollen har dock de senaste åren gått långsammare än förväntat. I Aktionsplan 2010 slogs fast att de mest tydliga signalerna om att ekologisk produktion fungerar och är ekonomiskt intressant kan ges av en lantbrukare som har bedrivit sin produktion under ett antal år och som har bra ekonomisk uppföljning.

För att underlätta omläggningen skapade Ekologiska Lantbrukarna 2008/2009 tillsammans med LRF och Arla konceptet Bondens Ekoråd. Syftet var att i en organiserad form ge lantbrukare i omlägningsfasen möjlighet till erfarenhetsutbyte

med erfarna ekologiska lantbrukare. Även under 2010 och delvis under 2011 har konceptet drivits i samverkan med dessa två aktörer.

Bondens Ekoråd är ett program som riktar sig till intresserade lantbrukare före och under omläggningen med mentorskap som metod. Mötet med en yrkesverksam lantbrukare som själv tidigare ställt om sin gård kan vara en ovärderlig hjälp att minska de hinder en lantbrukare upplever innan och under omläggning. En mentor i Bondens Ekoråd har själv brottats med dessa svårigheter, fattat egna avgörande beslut och vågar ärligt berätta om sina misstag.

Under 2008/2009 rekryterades 49 mentorer. Mentorerna i Bondens Ekoråd är noggrant utvalda på rekommendationer från rådgivare och andra ekologiska lantbrukare. De har genomgått Bondens Ekoråds mentorutbildning och får fortlöpande uppdaterad information av olika slag som är till nytta för dem i mentorskapet. Ekologiska Lantbrukarnas personal är ytterligare resurspersoner till projektet med kompetens inom regler och certifiering, villkor för ersättningar samt marknadsinformation. Bondens Ekoråd erbjuder nyomlagda och blivande ekologiska lantbrukare:

1. Ett personligt bollplank för utveckling av idéer, svar på frågor och uppbackning av beslut av en erfaren, engagerad och kunnig lantbrukskollega
2. Nätverk till ekologisk kompetens och erfarenhet

Syfte och målgrupp

Syfte

Att underlätta omläggning till ekologisk produktion genom att ett ökat antal lantbrukare lyckas med omläggningen och får en ökad säkerhet i produktion och ekonomi

Att erbjuda lantbrukare ett personligt bollplank för utveckling av idéer, svar på frågor och uppbackning av beslut vid omläggning till ekologisk produktion anpassat efter den individuella lantbrukarens behov.

Att ge omläggaren tillgång till kontakter och nätverk för ekologisk kompetens och erfarenhet.

Med Bondens Ekoråd vill vi åstadkomma

- Företagsutveckling och ökad lönsamhet för svenska lantbrukare
- Ökad produktion av certifierade ekologiska råvaror
- Komplement till gängse produktionsrådgivning med det goda exemplet och engagerade och framgångsrika ekologiska lantbrukares erfarenheter
- Ökade kontaktytor mellan ekologiska och omläggande konventionella lantbrukare
- Inspirera lantbrukare med kunskap, idéer och nätverk

Målgrupp

Målgruppen är nyomlagda eller blivande ekologiska lantbrukare i en aktiv företagarålder. En tredjedel av mentorerna är kvinnor och vi strävar att få en hög andel kvinnliga omläggare. Vi välkomnar men har ännu inte lyckats engagera omläggare med utländsk bakgrund.

Projektets mål

Målet var att under 2011 rekrytera och utbilda ytterligare 25 omläggare att matcha med mentorer efter behov samt att 100 lantbrukare under året använde sig av programmets telefonjour.

Uppfyllelse:

År 2011 fokuserade arbetet på att dels bygga om Bondens Ekoråds koncept enligt utvärderingarna som gjordes hösten 2010, vilket sedan endast i begränsad omfattning kunnat genomföras. Svårigheten att hitta annan finansiering gjorde att arbetet fick begränsas.

- En utvidgning av Bondens Ekoråd har under första halvåret diskuterats. Det blev dock inte möjligt att starta ett utvidgat samarbete med mejeribranschen detta år. Detta beror på fortsatt turbulens och stora förändringar inom mejerisektorn. Detta är en starkt bidragande orsak till att rekryteringen av adepter har gått betydligt sämre än beräknat.
- Trots goda erfarenheter i de genomförda mentorskapen och stora ansträngningar att anpassa konceptet enligt lantbrukarnas uttryckta behov blev resultatet detta år mycket svagt.
- Bondens Ekoråd och värdet av mentorskap för blivande ekobönder är fortfarande ganska okänt bland lantbrukare. Det finns en tröghet bland omläggande lantbrukare att ta steget in i denna extra aktivitet under omläggningen. Därför har projektet detta år prioriterat de informationsinsatser som vi 2010 såg kan nå lantbrukare i omlägningsprocessen.

Genomförandeplan och tidsplan

Mellan mars och 30 november har följande aktiviteter genomförts:

- *Viss projektledning och utveckling av konceptet* gjordes under våren.
- *Marknadsföring av projektet och rekrytering av omläggare som vill ha mentorer.* Några insatser har gjorts för att marknadsföra Bondens Ekoråd i syfte att göra konceptet mer känt och intressera fler omläggare:
 - Tre lokala träffar anordnades i mars-april för omläggare i Mälardalen tillsammans med LRF och Ekologiska Lantbrukarna för att intressera omläggare för Bondens Ekoråd och annan allmän information om ekologisk produktion. Tyvärr blev det för få anmälda deltagare och träffarna fick ställas in.
 - KRAV, Jordbruksaktuellt, Ekoweb och flera lokaltidningar har skrivit om Bondens Ekoråd.
 - Information skickades per mejl till alla rådgivare i Mellansverige som har någon form av ekologisk produktion i sin tjänst. Några av dem informerar i sina utskick till lantbrukare om Bondens Ekoråd.
- *Gruppträffar ersattes med fortbildning till mentorerna.* Utvärderingen hösten 2010 visade att gruppträffar var ett uppskattat inslag som få kunde utnyttja på grund av tidsbrist och långa avstånd. Till omläggarna erbjöds i stället för dessa träffar mer telefontid med sin mentor samt möjligheten att tillsammans med

sin mentor bevista regionala informationsmöten anordnade av rådgivare, KRAV m fl. Detta följdes inte upp.

- *Uppföljning och utvärdering.* Varken fortbildning eller utvärdering kunde genomföras p g a svårigheter att hitta egeninsats till de beviljade medlen.
- *Utökning.* Vi hade fått starka indikationer på fortsatt efterfrågan på ekologiska produkter och därmed ett behov även i norra och södra delarna av landet av mentorskap för ökad omläggning. Under 2010 gjordes därför försök att etablera samarbete med Skånemejerier och Milko för att sprida Bondens Ekoråd i södra och norra delen av landet. Turbulensen inom mejerisektorn från 2010 fortsatte 2011 med stora förändringar och i detta prioriterades inte Bondens Ekoråd av mejerierna. Då samarbete och samfinansiering är nödvändigt för att driva projektet blev det inte möjligt att utöka detta år heller. Utbildningar och rekrytering av mentorer och omläggare har i den delen av projektet inte genomförts

Spridning av projektets resultat

Utvecklingen av Bondens Ekoråd och resultatet av arbetet meddelas regelbundet i nyhetsbrev till alla berörda.

Artiklar i Ekologiskt lantbruk och hemsidan www.bondensekorad.se

Informationen genom branschtidningar och länsstyrelsernas nyhetsbrev.

Information i KRAVs nyhetsbrev för lantbrukare

Tät kontakt med uppföljningen av Aktionsplan 2010 som fortsätter fram t o m 2013 genom Ekologiskt Forum.

Kontakt med LRFs coacher och LRF Konsult har tagits.

Artiklar har publicerats i flera lantbrukstidningar och lokaltidningar.

Projektets finansiering

Se projektets finansiering under E4 på ansökan om utbetalning av stöd.

Projektets arbetssätt

Projektet har initierats av Ekologiska Lantbrukarna som också utsett en *projektledning* som genomför det praktiska arbetet. Projektledningen består av en projektledare som har det operativa ansvaret, en styrelseledamot och under hösten 2010 en ansvarig för Ekologiska Lantbrukarnas arbete med mervärdeskoncepten. Därtill styrdes projektet av en *referensgrupp* som består av Ekologiska Lantbrukarna och våra samarbetspartners LRF och Arla.

I *nätverket* Bondens Ekoråd ingår mentorer och adepter, projektledning och referensgrupp, rådgivare och resurspersoner. Dessa får regelbunden information om projektets utveckling genom digitala nyhetsbrev samt anpassad information på begäran.

Uppföljning och utvärdering är ytterst viktigt. Projektledaren håller kontakt med de matchade paren för att försäkra ett bra resultat av mentorskapet. Uppföljning i form av telefonintervjuer har gjorts med samtliga omläggare och en utvärdering har gjorts med mentorerna efter ungefär halvtid. Detta för att både säkra projektets kvalitet med nöjda deltagare samt att samla erfarenheter om hur konceptet fungerar och kan utvecklas.

Slutsats och rekommendationer

- Utvärderingarna i slutet av hösten 2010 stärker vår övertygelse om värdet med mentorskap och att det fyller ett behov. Vi avser därför fortsätta försöka driva och utveckla det. Vi hoppas också få med andra samarbetspartners så att mentorskapet kan utökas i hela Sverige och med alla produktionsinriktningar.
- Både omläggarna/adepterna och mentorerna har varit nöjda med arbetet och anser mentorskapet värdefullt. Tidsbristen är dock en mycket begränsande faktor vilket begränsar omläggarnas möjlighet att lämna gården för mentorbesök och gruppträffar. De ändringar som gjordes i konceptet bör svara upp mot denna situation. Det finns behov av projektledningens regelbundna peppning till aktiva kontakter för att hålla entusiasmen vid liv.
- Arbete hittills har bekräftat att det är ett långsiktigt arbete att etablera ett nytt koncept och arbetssätt. Det måste få ta tid och mycket arbete måste läggas på att komma i kontakt med potentiella adepter.
- Mycket information om framgångsrika mentorskap tror vi fortfarande är en framgångsrik väg och med fler goda exempel att berätta om kan steget in i ett mentorskap kännas mindre främmande. Vi arbetar aktivt för att framför allt lantbrukspressen ska göra sådana artiklar. I Bondens Ekoråd har vi också förberett mentorerna på en sådan situation och är glada att ha en professionell kår som väntar in omläggarna.
- Nyhetsbrevet mycket uppskattade, lagom omfattande och läses av alla. Vi bedömer att det är en relevant form för kommunikation och för att hålla ihop konceptet.
- Informationsspridningen till andra aktörer i lantbruksbranschen har nått ut ganska bra och kännedomen om Bondens Ekoråd är numera ganska bra bland rådgivarna. Här behövs dock fortsatt kontinuerlig information.
- Det är en dålig situation i projektet att alla de utbildade sugna mentorerna inte ännu fått någon omläggare. Det tycker vi är ett slöseri med en fantastisk resurs. Avsikten var att komplettera Bondens Ekoråd med fler former av mentorskap. På så sätt skulle vi ta till vara dessa mentorerers erfarenheter och vilja att hjälpa till och samtidigt tillgodose det stora behovet hos lantbrukare som befinner sig i en utvecklingsfas att få en erfaren kollega som bollplank i olika frågor. Planen har dock lagts på is på grund av otillräcklig finansiering.

Kontaktperson

Inger Källander, projektledare för Bondens Ekoråd
011-700 93, 070-633 646
inger.kallander@ekolantbruk.se

Maria Dirke, verksamhetsledare i Ekologiska Lantbrukarna, ekonomiansvarig
0155-21 74 79, 0709-999 160
maria.dirke@ekolantbruk.se